

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΒΡΑΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ: ΕΝΑ ΠΕΙΡΑΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Μάχη Καραλή*

Το περασμένο φθινόπωρο οι Αναβριώτες είδαν με έκπληξη ένα πρωινό να σταματά στην πλατεία του χωριού ένα πούλμαν και να αποβιβάζει ένα πλήθος τουριστών(;) – πράγμα σπάνιο για την ορεινή Ανάβρα. Δεν ήταν άλλοι από τα μέλη του Συλλόγου Καθηγητών Γεωγραφίας της Γαλλίας, οι οποίοι με επικεφαλής το γνωστό καθηγητή Michel Sivignon ήλθαν να γνωρίσουν από κοντά την περίπτωση της ορεινής Ανάβρας.

Όμως η Ανάβρα –ή καλύτερα η Γούρα, όπως ήταν το παλιό της (μέχρι το 1923) όνομα– είναι γνωστή σε ένα ευρύτερο κοινό και για έναν ακόμη λόγο. Όλοι οι πάνω από 70 ετών, που έχουν κάποια σχέση με την Αντίσταση και αργότερα τον Εμφύλιο στην περιοχή της Θεσσαλίας, γνωρίζουν πολύ καλά την Ανάβρα. Στα βουνά της Γούρας γράφτηκαν πολλές σελίδες από αυτή τη δραματική για την πατρίδα μας ιστορική περίοδο. Περιδιαβαίνοντας ακόμη και σήμερα τις πλαγιές με τα δάση της βελανιδιάς, οι ντόπιοι σου δείχνουν το μέρος όπου ήταν παλιά το αυτοσχέδιο εργοστάσιο πυρομαχικών και «υλικού πολέμου» της Αντίστασης, ή το υπαί-

θριο, κάτω από τα δέντρα, «Νοσοκομείο» των ανταρτών. Υπάρχουν ακόμη Γουριώτες και Γουριώτισες της τρίτης και της τέταρτης ηλικίας που έχουν πολλά – συνήθως όχι ευχάριστα – να σου διηγηθούν για εκείνα τα χρόνια.

Η γεωγραφική θέση της Ανάβρας-Γούρας έπαιξε μεγάλο ρόλο σε αυτά τα σχετικά πρόσφατα ιστορικά γεγονότα, αλλά και παλιότερα, όταν ο οικισμός είχε μια μεγάλη ακμή ως κέντρο διοικητικό-θηρσκευτικό, αλλά και οικονομικό-εμπορικό.¹ Η Ανάβρα βρίσκεται στις δυτικές πλαγιές της Όθρυος και είναι από τη φύση οχυρωμένη, με βουνά να την περιβάλλουν, πάνω σε ένα πέραςμα από τη Θεσσαλία στη Στερεά Ελλάδα, πολύ κοντά σε μια πλούσια πηγή, την Ανάβρα.² Στο χωριό, που είναι σκαρφαλωμένο σε μέρος προσηλίο (μέσο υψόμετρο 900 μ.) και αρκετά απομακρυσμένο από τις πλησιέστερες πόλεις (45 χμ. από τη Λαμία και 35 χμ. από τον Αλμυρό), σημειώνεται αδιάλειπτη παρουσία ανθρώπου τουλάχιστον από την πρωτοχριστιανική εποχή.³

Το γεγονός αυτό είναι μια πρόκληση για τον ερευνητή που θα ήθε-

* Αναπλ. Καθηγήτρια ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, e-mail: anavramag@internet.gr.

λε να αναζητήσει τους λόγους για τους οποίους ένας οικισμός τόσο «κρυμμένος» και απομονωμένος από τα κοντινά αστικά κέντρα μπόρεσε να οργανωθεί, να επιβιώσει για δύο χιλιετίες τουλάχιστον και να ζητήσει διαδοχικά περιόδους ακμής και κάμψης. Αν ανατρεξούμε στο πρόσφατο παρελθόν, το δεύτερο μισό του τελευταίου αιώνα, θα δούμε ένα χωριό τη δεκαετία του '50 να σφυρίζει από ζωή, σε αντίθεση με άλλα μέρη της Ελλάδας που αρχίζουν να ερημώνουν. Οι Αναβριώτες μετά τη λήξη του Εμφύλιου ξαναγυρίζουν στο χωριό, που είχαν εγκαταλείψει από το φόβο των ανταρτών, και ξαναστήνουν τα σπιτικά τους.⁴ Στα μέσα της δεκαετίας του '50 το σχολείο έχει 150 μαθητές, ενώ η κτηνοτροφία, που ήταν πάντα εδώ και αιώνες το κύριο επάγγελμα της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων, ανθίζει ξανά.

Με τα χρόνια όμως, και κυρίως στη δεκαετία 1965-1975, αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση. Η αστυφιλία είναι ο βασικός λόγος που αποψιλώνει το χωριό από τους νέους ανθρώπους, κυρίως τις νέες γυναίκες, οι οποίες έχουν ταλαιπωρηθεί από τις αγροτικές εργασίες και αναζητούν τη λύτρωση με ένα γάμο μακριά από το χωριό στις μεγάλες πόλεις. Παράλληλα η κτηνοτροφία, που πάντα στηριζόταν στην ελεύθερη στα βουνά βοσκή, χάνει τον οργανωμένο χαρακτήρα που είχε. Επικρατεί η υπερβόσκηση, με τα ζώα να βόσκουν ασύδοτα παντού στα βουνά, χωρίς να υπάρχουν ζώνες βοσκής και ζώνες αγρανάπαυσης, ενώ το χειμώνα μεταφέρονται σε στάβλους δίπλα στα σπίτια, μέσα στο χωριό. Είναι προφανής η επιρροή από το πνεύμα της «εύκολης λύσης» και «της άνετης ζωής» που επικρατεί.

Έτσι, το 1990 η εικόνα της Ανάβρας είναι η εικόνα ενός χωριού ε-

γκαταλειμμένου «από Θεό και ανθρώπους», αποκομμένου από τα αστικά κέντρα και κυρίως από τον Αλμυρό, στην επαρχία του οποίου υπάγεται. Δεν υπήρχε ούτε ένας χωματόδρομος, ο στοιχειώδης ομφάλιος λώρος, που θα την αιμοδοτούσε από την πλευρά της πολιτείας. Όσο για την εικόνα του χωριού, σπίτια ταλαιπωρημένα από δύο πολέμους (Β' Παγκόσμιο και Εμφύλιο) και δύο σεισμούς (1956 και 1980), ανύπαρκτοι δημόσιοι χώροι, δίκτυο δρόμων από χώμα που μεταβαλλόταν σε λάσπη κάθε φορά που έβρεχε ή χιονίζε — το τελευταίο συμβαίνει δε για μια περίοδο 4-5 μηνών το χρόνο. Σε παρόμοια κατάσταση ήταν και τα δίκτυα: το οδικό επαρχιακό προς Λαμία, το ηλεκτρικό και το τηλεπικοινωνιακό, που στην παραμικρή καιρική ανωμαλία έβγαιναν εκτός λειτουργίας.

Την ίδια χρονική περίοδο «έτρεχαν» τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ), τα οποία είχαν ιδιαίτερα ευμενείς όρους για την κτηνοτροφία, που αποτελούσε πλέον την κύρια απασχόληση των Αναβριωτών. Ήταν η στιγμή που θα μπορούσαν, και θα έπρεπε, να γίνουν οι κατάλληλες κινήσεις που θα ωθούσαν τη ζωή προς τα εμπρός και θα έδιναν μια δυναμική στην ανάπτυξη του οικισμού. Οι προϋποθέσεις υπήρχαν, και ανάμεσα σ' αυτές η πιο βασική, η απασχόληση, μιας και οι Αναβριώτες σε ένα ποσοστό σχεδόν 100% είναι κτηνοτρόφοι, ένα επάγγελμα που το γνωρίζουν πολύ καλά, αφού για γενιές επί γενεών ασχολούνται με αυτό. Το μόνο που απέμενε ήταν να επιλεγούν τα κατάλληλα μέτρα και τα πρόσωπα που θα τα υλοποιούσαν. Το αποτέλεσμα που βλέπει ο σημερινός επισκέπτης στην Ανάβρα, 11 χρόνια μετά — με ένα διάλειμμα απραξίας τα έτη 1994-1995 — δικαιο-

λογούν μια σύντομη αναφορά στο εγχείρημα, για να αναρωτηθούμε αν η Ανάβρα είναι η εξαίρεση στον κανόνα ή μήπως μπορεί να αποτελέσει κανόνα, ή — όπως είτε ένας κυβερνητικός παράγοντας⁶ που την επισκέφθηκε — «πilotο» για την ανάπτυξη παρόμοιων οικισμών.

Η πρώτη προσπάθεια, το «νοικοκύρεμα» (1991-1994)

Το πρώτο μέλημα, αρχές του 1991, ήταν να μπει το συντομότερο μια τάξη στη συμβίωση ανθρώπων και ζώων, από την οποία ξεκινούσαν πολλά δεινά και η οποία αποτελούσε τροχοπέδη για οποιοδήποτε πρόγραμμα ανάπτυξης. Και επειδή ήταν κυρίως ζήτημα νοοτροπίας, και ως γνωστόν οι νοοτροπίες για να αλλάξουν παίρνουν πολύ χρόνο, η αλλαγή έπρεπε να επιβληθεί άνωθεν και έμμεσα, «καμουφλαρισμένη». Τη λύση έδωσε η «οριοθέτηση του οικισμού»: μιας και ο οικισμός δεν είχε σχέδιο, κλήθηκαν οι υπηρεσίες της Νομαρχίας να προβούν στην οριοθέτησή του. Τότε με κατάλληλους χειρισμούς έγινε μικρή επέκταση των ορίων του οικισμού, σε κατάλληλα σημεία πέραν του δομημένου τμήματος, έτσι ώστε να συμπεριλάβει το σύνολο σχεδόν των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων που ήδη υπήρχαν (πρόχειρα μαντριά από ξύλα και τσίγκους). Έτσι, με την έγκριση της οριοθέτησης του οικισμού, οι εγκαταστάσεις αυτές μοιραία βρέθηκαν εντός οικισμού και η αναγκαστική απομάκρυνση ή κατεδάφιση τους ήταν θέμα χρόνου.

Βέβαια το μέτρο αυτό έπρεπε να συνδυαστεί, και έτσι έγινε, με την «επιχείρηση» μετεγκατάστασης ποιμνιοστασίων που επιδοτούσαν οι σχετικοί νόμοι και προγράμματα.⁷

Διαφορετικά η κατάργηση των στάβλων που υπήρχαν θα σήμαινε το θάνατο της κτηνοτροφίας και το μαράζωμα του χωριού. Δεν είναι περίεργο – αν υπολογίσουμε και εδώ ζητήματα νοοτροπίας και παγιωμένων αντιλήψεων – που η μετεγκατάσταση συνάντησε στην αρχή σθεναρή αντίσταση από την πλευρά των κτηνοτρόφων, οι οποίοι δύσκολα ξεφεύγουν από την πεπατημένη. Πείθοντας όμως με αρκετό κόπο δυο-τρεις, που μπήκαν μπροστά, ακολούθησαν και οι υπόλοιποι. Έτσι, κάποια στιγμή υπήρξε «λίστα αναμονής» για να ενταχθούν στα προγράμματα, η οποία αριθμούσε 40 νέους κυρίως κτηνοτρόφους. Στο μεταξύ προχώρησαν και τα σχέδια που είχε εκπονήσει η Νομαρχία για δύο κτηνοτροφικούς οικισμούς κοντά στο χωριό. Σήμερα οι κτηνοτροφικοί οικισμοί είναι τρεις με 80 σύγχρονες κτηνοτροφικές μονάδες, ενώ προγραμματίζεται ένας τέταρτος (Κτηνοτροφικό Πάρκο). Υπάρχει σε όλους σχέδιο ρυμοτομικό με δίκτυο δρόμων και οικόπεδα, που παραχωρούνται έναντι συμβολικού τιμήματος στους ενδιαφερόμενους. Ακόμη, υπάρχει δίκτυο ύδρευσης καθώς και ηλεκτροδότηση. Η τηλεφωνική επικοινωνία αντιμετωπίστηκε με την κινητή τηλεφωνία μέσω της COSMOTE, η οποία εγκατέστησε κεραία ειδικά και μόνο για την περιοχή της Ανάβρας.

Παράλληλα έγιναν έργα βελτίωσης των βοσκοτόπων⁸ που αφορούσαν έργα οδοποιίας (διάνοιξη νέων και συντήρηση υπαρχόντων κτηνοτροφικών δρόμων), κατασκευή ποτιστρών, παγίδων, στεγάστρων κ.ά. Τα έργα αυτά διευκόλυναν τη ζωή των κτηνοτρόφων και βελτίωσαν την απόδοση και την κτηνοτροφική παραγωγή.

Όσον αφορά τα άλλα έργα υποδομής που θα βελτίωναν την ποιότη-

Η ομάδα των Γάλλων καθηγητών Γεωγραφίας δίπλα στις πηγές της Ανάβρας, κάτω από τα πλατάνια. Στη μέση με γυρισμένη τη πλάτη στο φακό ο Michel Sivignon και δίπλα του ο Πρόεδρος της Κοινότητας

Ο κτηνοτροφικός οικισμός του Αγίου Παντελεήμονα, ένας από τους τρεις που υπάρχουν γύρω από τον οικισμό της Ανάβρας

τα της καθημερινής ζωής των Αναβριωτών, έγιναν πολλά σε ταχύτατο χρόνο, σε χρόνο ρεκόρ, αν αναλογιστεί κανείς το ρυθμό με τον οποίο λειτουργούν οι κρατικές υπηρεσίες. Κατ' αρχάς αποκαταστάθηκε η οδική σύνδεση με την πρωτεύουσα της επαρχίας (Αλμυρό) και του νομού

(Βόλο) και έγινε δυνατή η λειτουργία γραμμής υπεραστικού λεωφορείου. Η οδική αυτή αρτηρία είναι σήμερα από τις πιο άρτιες στο νομό,⁹ με κίτρινη διαγράμμιση, με οδική σήμανση, με μπάρες στα επικίνδυνα σημεία, με δείκτες για το χιόνι. Επίσης έγινε βελτίωση και στο τμή-

Τα Κοινοτικά Σφαγεία της Ανάβρας, το καμάρι των Αναβρωιτών. Είναι ένας από τους όρους που υλοποιήθηκε ώστε να μπορέσει να ενταχθεί η κτηνοτροφία της Ανάβρας σε βιολογικά προγράμματα

Η κεντρική πλατεία του χωριού, έτοιμη να δεχτεί τους πανηγυριώτες στη γιορτή του Αγίου Παντελεήμονα, στο μεγάλο πανηγύρι που γίνεται στην Ανάβρα κάθε καλοκαίρι και κρατά δύο μέρες, 27 και 28 Ιουλίου (φωτ. 1993)

μα του άλλου επαρχιακού δρόμου προς Λαμία, με νέα χάραξη σε τμήμα 4 χμ. που συντόμευσε τη διαδρομή, αλλά και, το κυριότερο, παρακάμφθηκε ένα τμήμα («ζεγρό» όπως το λένε οι ντόπιοι) όπου με το πρώτο χιόνι δημιουργούνταν παγετός και διακοπτόταν η συγκοινωνία.

Όσον αφορά την εσωτερική οδοποιία, το 1990 υπήρχαν λίγες εκατοντάδες μέτρα τσιμεντοστρωμένου δρόμου στο κεντρικό τμήμα του οικισμού, ενώ όλο το υπόλοιπο δίκτυο του χωριού αποτελούνταν, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, από χωματόδρομο, με τις γνωστές δυσάρεστες συνέπειες. Σήμερα δεν υπάρχει ούτε ένα μονοπάτι από χώμα, όλοι οι δρόμοι του χωριού είναι στρωμένοι, άλλοι με πλακόστρωτο-καλντερίμι, άλλοι με τσιμέντο, ενώ έχει στρωθεί με ασφαλτό (η οποία διευκολύνει το χιόνι να λειώνει γρηγορότερα) ένα τμήμα μήκους 4 χμ. μέσα στο χωριό.

Με ανάλογο τρόπο έχουν αντιμετωπιστεί οι κοινόχρηστοι ελεύθεροι χώροι, όπως είναι η Κεντρική Πλατεία, ένας κεντρικός πεζόδρομος και τα πλατώματα με βρύσες ή όχι που υπάρχουν μέσα στο χωριό. Βασικός στόχος στη διαμόρφωση και ανάπτυξη των δημόσιων αυτών χώρων ήταν να αποκτήσει το χωριό μια αναγνωρίσιμη φυσιογνωμία, μια ταυτότητα, μιας και οι αλληπάλληλες καταστροφές από πολέμους και σεισμούς τού είχαν στερήσει κάποια ανάλογα χαρακτηριστικά.¹⁰

Παράλληλα έγινε προσπάθεια να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες. Εγκαταστάθηκε δίκτυο τηλεπικοινωνιών από τον ΟΤΕ (σε 250 οικογένειες αντιστοιχούσαν 260 συνδέσεις!), επανιδρύθηκε ο Αστυνομικός Σταθμός, τον οποίο εξόπλισε και συντηρεί η Κοινότητα, ενώ αγοράστηκε κτήριο για την εγκατάσταση του Αγροτικού Ιατρείου. Ακόμη, ανακαινίστηκε το Κοινοτικό

Κατάστημα και εξοπλίστηκε με μηχανήματα σύγχρονης τεχνολογίας. Η επικοινωνία με τους κατοίκους του χωριού και τους ετεροδημότες ήταν συχνή χάρις στις ανοικτές συνεδριάσεις του Κοινοτικού Συμβουλίου, τις Λαϊκές Συνελεύσεις καθώς και την έκδοση και κυκλοφορία ανά τρίμηνο της κοινοτικής εφημερίδας *Η Φωνή της Ανάβρας*.

Στον τομέα της εκπαίδευσης έγινε ένα μεγάλο βήμα με την ανέγερση πρωτότυπου διώροφου κτηρίου για το Νηπιαγωγείο, στο ισόγειο του οποίου στεγάστηκε προσωρινά το Δημοτικό Σχολείο. Ακόμη, δημιουργήθηκε γήπεδο ποδοσφαίρου και μπάσκετ, ενώ έγιναν πολλά έργα και σημαντικά έργα συντήρησης, καθαρισμού, ανάπλασης και ανασυλώσεων (μαντάνι) στο χώρο των πηγών.

Τα ζητήματα του πολιτισμού και της επιμόρφωσης απασχολούσαν πάντα την Κοινότητα, παρόλο που δεν μπορούσαν να είναι στην πρώτη θέση από πλευράς προτεραιότητας. Η διάθεσή της να ασχοληθεί με αυτά και να τα επιλύσει εκφράστηκε με την ίδρυση του Λαογραφικού Μουσείου, που προορίζεται να στεγαστεί στο ισόγειο του κτηρίου του Νηπιαγωγείου, τον εμπλουτισμό της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης, η οποία έγινε δανειστική, τη διοργάνωση πολλών επιμορφωτικών σεμιναρίων με τη βοήθεια της ΝΕΛΕ Μαγνησίας και, τέλος, τη διοργάνωση Συνεδρίου για «Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της Ανάβρας (Γούρας)»¹¹ και την έκδοση των *Πρακτικών* του.

Η Ανάβρα μετά το νόμο «Καποδίστρια» (1999-2002)

Αυτά όλα — και άλλα που δεν μπορούν προφανώς να αναφερθούν ε-

Οι σύνεδροι, κάτοικοι της Ανάβρας στη πλειοψηφία τους, παρακολουθούν τις εργασίες του Συνεδρίου με θέμα «Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της Ανάβρας (Γούρας)» που έγινε το καλοκαίρι του 1993 στις πηγές της Ανάβρας

Οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου και του Νηπιαγωγείου με τους δασκάλους τους μπροστά στο κτήριο του Νηπιαγωγείου

δώ — πραγματοποιήθηκαν την τετραετία 1991-1994.¹² Η τετραετία 1999-2002 βρίσκει την Ανάβρα να παραμένει Κοινότητα, μία από τις 100 Κοινότητες που εξαιρεί από τη συνένωση των ΟΤΑ ο νόμος «Καποδίστριας», διότι εκπλήρωνε όλες τις προϋποθέσεις των σχετικών διατά-

ξεων. Με μια όμως δυσάρεστη για τη λειτουργία της συνέπεια, σαν «τιμωρία», μιας και δεν είχε ως Κοινότητα μερίδιο στην «προίκα» που έδινε ο νόμος στους νεοσυσταθέντες δήμους, σε προσωπικό, διοικητικό και εξειδικευμένο, σε εξοπλισμό και μηχανήματα. Στη νέα κατάστα-

ση η μικρή απομακρυσμένη Ανάβρα έμενε μόνη, με τα πενιχρά της μέσα, να αντιπαλέψει με το «τέρας» της διοίκησης στη νέα κατάσταση που διαμορφωνόταν. Όμως δεν το έβαλε κάτω, αγωνίστηκε έχοντας ως ένα ακόμη όπλο αυτή τη φορά την εμπειρία της πρώτης τετραετίας (1991-1994).

Πρώτο και πολύ σημαντικό έργο η αντικατάσταση του φθαρμένου και επικίνδυνου για τη δημόσια υγεία εσωτερικού δικτύου ύδρευσης. Ακολούθησε η ολοκλήρωση των εργασιών στο οδικό δίκτυο, εσωτερικό και επαρχιακό (συντήρηση, τεχνικά έργα, ασφαλτόστρωση, σήμανση, τσιμεντόστρωση, πλακόστρωση, θέσεις για στάθμευση αυτοκινήτων κ.λπ.).

Μεγάλο βάρος δόθηκε στα έργα για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, όπως έργα στους κτηνοτροφικούς οικισμούς, διάνοιξη και συντήρηση κτηνοτροφικών δρόμων, έργα βελτίωσης βοσκοτόπων (ποτίστρες, στέγαστρα, παγίδες κ.ά.), ενώ έγιναν σημαντικά βήματα στην προσπάθεια ένταξης των κτηνοτρόφων σε προγράμματα βιολογικής κτηνοτροφίας. Αποκορύφωμα όλων ήταν η κατασκευή και λειτουργία των Κοινοτικών Σφαγείων, τα οποία αποτελούνται από εντελώς σύγχρονες εγκαταστάσεις όπου παράγονται προϊόντα με κωδικό Ε.Ε.

Παράλληλα η ποιότητα της ζωής συνεχώς βελτιώνεται με έργα μικρά και μεγάλα, που είτε έγιναν είτε βρίσκονται στη φάση της υλοποίησης. Κατασκευάστηκε αγροτικό ιατρείο με κατοικία γιατρού. Έτσι, η Ανάβρα θα έχει σε 24ωρη βάση, ακόμη και τα Σαββατοκύριακα, γιατρό, μετά την αναβάθμιση του αγροτικού ιατρείου σε κέντρο εφημερίας. Κατασκευάζεται νέο κτήριο για το Δημοτικό Σχολείο με τρεις αίθουσες, κλειστό γυμναστήριο (και για τους κατοί-

κους της Ανάβρας), αίθουσα βιβλιοθήκης και πολλαπλών χρήσεων και κατοικία δασκάλων, για να ξεπεραστεί το πρόβλημα της διαμονής τους στις δύσκολες μέρες του χειμώνα. Το γήπεδο ποδοσφαίρου συμπληρώνεται με αποδυτήρια και στρώνεται με χλοοτάπητα, ενώ δημοπρατείται ένα γήπεδο 5x5, έργα ενταγμένα στο πρόγραμμα αθλητικών έργων «Ελλάδα 2004». Ακόμη, κατασκευάζεται στο κέντρο του χωριού μεγάλη αίθουσα εκδηλώσεων (300 μ²), τόσο απαραίτητη για την κοινωνική ζωή της Ανάβρας, ιδιαίτερα τους χειμωνιάτικους μήνες. Σημαντικό είναι ότι θα διαθέτει και χώρο, σε δύο επίπεδα, για τη στάθμευση αυτοκινήτων.

Ακόμη, η φροντίδα της Κοινότητας για τους κατοίκους εκφράστηκε με τη δημιουργία ΚΑΠΗ, που όμως τελικά δεν λειτούργησε γιατί τα λιγοστά γεροντάκια του χωριού δεν θέλησαν ν' απαρνηθούν τη ζεστασιά του σπιτιού τους τις μέρες του χειμώνα. Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) ολοκληρώνεται, ενώ δύο ολοκαίνουργια αυτοκίνητα που προμηθεύτηκε η Κοινότητα θα εξυπηρετήσουν ανάγκες της ίδιας και των δημοτών: ένα φορτηγάκι 4x4 για μεταφορές και δύσκολες μετακινήσεις και ένα μικρό λεωφορείο 14 θέσεων για τη μεταφορά κυρίως των μαθητών στο πλησιέστερο Γυμνάσιο.

Δύο πολύ σημαντικές μελέτες που έχουν ολοκληρωθεί και εγκριθεί και βρίσκονται στη φάση της χρηματοδότησης θα δώσουν μια άλλη ώθηση στην ανάπτυξη του χωριού. Η πρώτη αφορά τις πηγές της Ανάβρας και το τμήμα (μήκους 2 χμ.) του ποταμού που περιτρέχει το χωριό. Πρόκειται για μια μελέτη που προβλέπει έργα ανάπτυξης του χώρου με δενδροφύτευση και εμπλουτισμό της πανίδας, δίκτυο μονοπατιών και χώρων αναψυχής, αποκατάσταση των μνημείων του

λαϊκού πολιτισμού με στόχο τη μουσειακή και άλλη αξιοποίησή τους και ανέγερση κτηρίου που θα στεγάσει Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Τελικός στόχος η δημιουργία ενός Περιβαλλοντικού Πολιτισμικού Πάρκου με μια εμβέλεια που θα ξεπερνά τα όρια της Ανάβρας και της επαρχίας Αλμυρού, έργου μεγάλου ποσού με μηδαμινά όμως οικονομικά οφέλη — αν όχι ζημιές — για την Κοινότητα.

Αντίθετα, πολύ σημαντικά κέρδη και μια μεγάλη οικονομική αυτονομία θα αποκτήσει η Κοινότητα με την υλοποίηση του έργου που προβλέπει η δεύτερη μελέτη. Πρόκειται για την κατασκευή μικρού υδροηλεκτρικού έργου που θα παράγει ηλεκτρικό ρεύμα εξασφαλίζοντας στην Κοινότητα έσοδα της τάξης των 40 εκ. δρχ. το χρόνο. Αν σήμερα τα τακτικά ετήσια έσοδα της Κοινότητας είναι 30 εκ. δρχ., είναι προφανές το μεγάλο όφελος που θα έχει από το έργο αυτό, μιας και θα διπλασιάσει τα έσοδά της και θα μπορεί να αντιμετωπίσει με άνεση πάγιες και έκτακτες δαπάνες. Ένα ακόμη έργο που θα συνεισφέρει στα έσοδα της Κοινότητας με το ποσό των 15 εκ. δρχ. ετησίως, και το οποίο εκμεταλλεύεται μια άλλη μορφή ήπιας ενέργειας, είναι και τα τρία αιολικά πάρκα που θα εγκαταστήσει ιδιωτική εταιρεία σε αντίστοιχες θέσεις στις πλαγιές της Όθρυος.

Ένας πρώτος απολογισμός

Μετά από όλα αυτά είναι αναμενόμενο η ζωή στην Ανάβρα να έχει περάσει σε άλλους ρυθμούς, να έχει ανέβει σε άλλα επίπεδα. Το καταλαβαίνουν και αυτοί που ζουν εκεί και όσοι την επισκέπτονται. Γιατί τι άλλο να σημαίνει το ότι το Δημοτικό Σχολείο με 35 μαθητές από διθέσιο

έγινε τριθέσιο, το ότι από φέτος θα λειτουργεί με 5 δασκάλους ως ολόημερο με γυμναστή και καθηγητή αγγλικών, όπως επίσης ολόημερο θα είναι και το Νηπιαγωγείο με δύο νηπιαγωγούς; Τι άλλο να σημαίνει ότι η δανειστική Κοινοτική Βιβλιοθήκη, χωρίς να έχει ακόμη κτήριο και χωρίς υπάλληλο, έχει φανατικούς αναγνώστες τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου και μερικά του Νηπιαγωγείου; Τι άλλο να σημαίνει ότι υπάρχουν τρεις σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στο χωριό: ένας Εξωραϊστικός, ένας Σύλλογος Γυναικών με αξιοσημείωτη δραστηριότητα και ένας Αθλητικός, που κατάφερε να αναβαθμίσει την ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού (από τη Δ' στη Γ' κατηγορία);

Αλλά είναι και δύο ακόμη σημεία που κάνουν το παράδειγμα της Ανάβρας να έχει γενικότερο ενδιαφέρον. Το πρώτο είναι η απομυθο-

ποίηση του κομματικού Προέδρου της Κοινότητας. Το κόμμα που είχε τη διακυβέρνηση στις δύο αυτές τετραετίες δεν ήταν το ίδιο, την πρώτη φορά (1991-1993) ήταν στην εξουσία η ΝΔ, ενώ το 1999-2002 το ΠΑΣΟΚ. Παρ' όλα αυτά ποτέ δεν σταμάτησε η ροή της χρηματοδότησης προς την Ανάβρα. Τα έργα συνεχίσαν να εκτελούνται, όπως φάνηκε και από τη σύντομη ανάλυση που προηγήθηκε, ανεξάρτητα από το ποιος κυβερνούσε και από το «τι Θεό πίστευε» ο Κοινοτάρχης.

Το δεύτερο, εξίσου σημαντικό, είναι ότι άρχισε δειλά-δειλά να διαμορφώνεται μια άλλη πολιτική συνείδηση στους κατοίκους και δημότες του χωριού. Άρχισε ν' αλλάζει η νοοτροπία στον τρόπο που ψηφίζουν, που εκλέγουν αυτόν που θέλουν να διαχειριστεί τα κοινά. Έχουν ήδη σπάσει τα δεσμά με τα κόμματα, στις δημοτικές εκλογές

κανείς πια δεν είναι δέσμιος των κομματικών του πεποιθήσεων. Είναι σε θέση να κρίνουν ποιος είναι ικανός να χειριστεί τα ζητήματα της Κοινότητας και αποκτούν κριτήριο για να επιλέξουν όταν έρθει η ώρα. Έτσι, αυτή η παράλογη για τους κατοίκους της πόλης εξάρτηση από το σόι ή την κουμπαριά έχει αρχίσει να σπάει. Αυτό και μόνο — όταν συμβεί — είναι ένα μεγάλο κέρδος, μια επένδυση για το μέλλον της Ανάβρας και των κατοίκων της.

Πραγματικά η Ανάβρα έχει μέλλον, γιατί πατάει γερά στην κτηνοτροφία, μια απασχόληση που, εκτός από το σίγουρο κέρδος που εξασφαλίζει στους Αναβριώτες, κρατάει άρρηκτους τους δεσμούς τους με τις προηγούμενες γενιές που σε βάθος χρόνου την εξασκούσαν, με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής τους, αλλά και το φυσικό περιβάλλον που απλώνεται γύρω τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πατήρ Μηλιώνης Αθαν. (1991), «Η Γούρα της Όθρυς», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 18: 184-203, Λάρισα: του ιδίου (1994), «Η οικονομική ζωή της Γούρας κατά την περίοδο 1421-1821», *Πρακτικά Συνεδρίου «Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της Ανάβρας (Γούρας)»*, Αθήνα, σ. 57-78.

2. Η πηγή ή μάλλον οι πηγές της Ανάβρας βρίσκονται 800 μ. ανατολικά του χωριού. Έχουν δυναμικότητα 400 μ³ νερό ανά ώρα κατά μέσο όρο. Από τις πηγές ξεκινά ένας παραπόταμος του Πηνειού, ο Ενιπέας, που περιτρέπει το χωριό σε μήκος 2 περίπου χμ., κατά μήκος του οποίου υπάρχουν πολλά μαντάνια, ντριστερές, νερόμυλοι [Καμηλάκη-Πολυμέρου, Αικ. (1994), «Υδροκίνητες βιοτεχνίες της Γούρας», *Πρακτικά Συνεδρίου...*, ό.π., σ. 169-182]. Για την αξιοποίηση των μνημείων αυτών του λαϊκού πολιτισμού, καθώς και για την ανάπλαση του χώρου των πηγών και του ποταμού, βλ. παρακάτω στο κείμενο.

3. Κατά τις εργασίες διαμόρφωσης του χώρου στο κεντρικό τμήμα του οικισμού η μπουλντόζα έφερε στο φως, και δυστυχώς κατέστρεψε, τάφους κτιστούς, που μια πρώτη έρευνα τοποθέτησε χρονικά στα πρωτοχριστιανικά χρόνια.

4. Είναι χαρακτηριστική η φράση που χρησιμοποιούν οι παλιότεροι όταν μιλάνε γι' αυτή την εποχή: «Όταν επαναπατρίστ'αμε...».

5. Για την ιστορία οφείλουμε να σημειώσουμε ότι τις τετραετίες 1991-1994 και 1999-2002 Πρόεδρος της Κοινότητας Ανάβρας υπήρξε ο Δημήτρης Χρ. Τσουκαλάς, ανώτερος υπάλληλος της ΔΕΗ και επί χρόνια μέλος του Δ.Σ. της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, ο οποίος κατά τη διάρκεια των θητειών του διέμενε μόνιμα στο χωριό. Και τις δύο φορές ηγήθηκε υπερκομματικού ψηφοδελτίου, τη δεύτερη μάλιστα φορά στο συνδυασμό του συμπεριέλαβε και μια γυναίκα υποψήφια, πριν ακόμη υπάρξει η υποχρεωτική ποσόστωση. Επίσης και τις δύο φορές η γράφουσα υπήρξε τεχνική σύμβουλος της Κοινότητας και πρόσφερε τις υπηρεσίες της, χωρίς αμοιβή, τόσο σε θέματα τεχνικά (μελέτες, επιβλέψεις, σύνταξη τεχνικών δελτίων κ.λπ.) όσο και σε άλλα (κοινοτική εφημερίδα, δανειστική βιβλιοθήκη, διοργάνωση εκθέσεων και συνεδρίου κ.ά.).

6. Πρόκειται για τον Υφυπουργό Γεωργίας Φώτη Χατζημυχάλη στα εγκαίνια των Κοινοτικών Σφαγείων τον Δεκέμβριο του 2001.

7. Πρόκειται για τον αναπτυξιακό νόμο 797 (επιδότηση 50%) και τα ΜΟΠ (επιδότηση 70%). Ακολούθησαν τα ΠΕΠ Θεσσαλίας '94-'99 (επιδότηση 60%), ενώ τώρα ξεκινούν τα ΠΕΠ 2002-2006, με ποσοστό επιδότησης 50%.

8. Η Κοινότητα Ανάβρας περιλαμβάνει 129.000 στρ. διακατεχόμενων εδαφών, τα οποία είναι βοσκοτόπια ελεύθερης βοσκής.

9. Ένα μεγάλο τμήμα του δρόμου αυτού συ-

ντηρεί σε τακτά διαστήματα η ΑΓΕΤ Ηρακλής. Είναι όρος που πέτυχε η Κοινότητα να συμπεριληφθεί στη σύμβαση που υπογράφηκε το 1993, προκειμένου να συνηγορήσει ώστε να παραχωρηθεί προς εκμετάλλευση στην Εταιρεία λατομείο κερατολίθου. Βέβαια οι παροχές της ΑΓΕΤ Ηρακλής προς την Κοινότητα, μετά από τους κατάλληλους χειρισμούς, επεκτείνονται και σε προσφορά τόνων ταμμέντου για την εσωτερική οδοποιία, τεχνολογικό εξοπλισμό για την Κοινότητα κ.ά.

10. Δυστυχώς, όσον αφορά τη δόμηση στον τομέα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας (κατοικία), η εικόνα σήμερα είναι αυτή που συναντάμε παντού στην Ελλάδα. Τα παλιά τυπικά σπίτια από πέτρα που συναντάμε στα χωριά της Θεσσαλίας έχουν αντικατασταθεί με νεόδμητες κατοικίες, κακέκτυπα όμως αντίγραφα διαιρημάτων των σύγχρονων ελληνικών πόλεων.

11. Το Συνέδριο πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1993 στο ύπαιθρο, γύρω από τις πηγές της Ανάβρας, κάτω από τα πλατάνια. Ήταν, κατά γενική ομολογία, μια μοναδική εμπειρία. Έγιναν 21 εισηγήσεις που τις παρακολούθησαν περίπου 300 σύνεδροι, οι οποίοι στη συντριπτική πλειοψηφία τους ήταν κάτοικοι της Ανάβρας όλων των ηλικιών (!). Βλ. *Πρακτικά Συνεδρίου...* (1994), ό.π.

12. Βλ. «Τα έργα της τετραετίας 1991-1994 στην Κοινότητα Ανάβρας», *Η Φωνή της Ανάβρας*, φύλλο 15-16, Δεκ. 1994.